

€ 0,50

HINT

NOORD-
⊕ ZUID- HOLLAND

*Hoe beleeft een
hoogbegaafd kind
de wereld*

Jolanda Koorevaar

Lezingverslagen

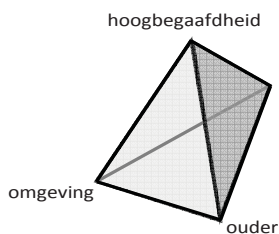
Soms gedraagt een hoogbegaafd kind zich problematisch of ervaart het de wereld als zodanig.

Hoogbegaafdheid is een soort extra softwaremodule van de hersenen. Deze extra module speelt vaak een rol bij problematisch gedrag van hoogbegaafde kinderen, maar vrijwel altijd in samenhang met de persoonlijkheid van het kind, de opvoedstijl van de ouders en invloeden uit de omgeving.

Om probleemgedrag bij hoogbegaafden te ontrafelen is er een theorie over wat het voor kinderen betekent om hoogbegaafd te zijn: wat doet dat 'van binnen'.

Een zelfde 'hoogbegaafdheidsmodule' blijkt bij ieder specifiek kind met de eigen ouders en een eigen omgeving toch weer anders uit te werken.

Vanuit begrip voor wat er in de ervaring van het kind gebeurt, kun je tot opvoedinterventies komen die afgestemd zijn op juist dit ene mensje in juist deze situatie.

Kind, ouder en omgeving zijn in een driehoek geplaatst. Elk hoekpunt heeft zijn eigen kenmerken en elke zijde betekent wederzijdse beïnvloeding. Wanneer er sprake is van hoogbegaafdheid, moet de platte driehoek veranderd worden in een drie-dimensionale structuur, een soort piramide. Hoogbegaafdheid is het vierde hoekpunt. Het heeft zijn eigen kenmerken en beïnvloedt de drie andere hoekpunten.

Bij opvoedkundige problemen hebben velen de neiging zich alleen te richten op één van de hoekpunten: "Het ligt aan de hoogbegaafdheid / het kind / de omgeving / de ouders."

De betekenis van de vier hoekpunten uitgelicht:

Hoogbegaafdheid heeft vier duidelijke kenmerken:

Een groot leervermogen en -behoefte

Dit is niet zonder meer een zegen.

Een gedachtenexperiment: Je gaat een boeiende film op video kijken. Echter, na vijf minuten moet je de film drie minuten terugspoelen. Daarna weer vijf minuten afspelen en dan weer drie minuten terugspoelen. De meeste volwassenen vinden dit zeer irritant. Ze kijken niet meer naar de herhalingen en gaan dagdromen, of ze stoppen volledig met filmkijken en gaan wat anders doen, of ze spoelen stiekem pas na tien minuten terug, en dan slechts een of twee minuten.

Dit zijn begrijpelijke reacties van volwassenen.

Een hoogbegaafd kind ervaart iets dergelijks elke dag op school. Dagdromen, niet meedoen, of smokkelen zijn veelvoorkomende gedragingen.

Zoeken naar een systematische ordening van de waargenomen wereld

Het zoeken naar universele systeemregels belemmert vaak het automatiseren in het leren. Routines worden in het zogenaamde paleo-niveau in de hersenen geleerd. Maar een hoogbegaafd kind wil nadenken. Het leert niet de tafels uit zijn hoofd, maar is steeds op zoek naar het systeem achter de tafels. '4x7=28' wordt niet geautomatiseerd, maar elke keer opnieuw opgelost, soms met veel creativiteit.

Een hoogbegaafd kind dat niet op het paleo-niveau routines leert lijkt voor leerkracht en ouders lastig.

Doe eens de volgende proef: Één dag van 's ochtends 8 uur tot 's middags 3 uur alle handeling bewust uitvoeren: aankleden, douchen, schoenveters strikken, eten, autorijden of fietsen, mensen aanspreken, handen schudden.

Heel vermoeiend is dat, en om 3 uur blijkt dat je ondanks het goede voor-nemen toch veel vanuit je routine hebt aangepakt. Al die momenten waarop je als volwassene per ongeluk tóch een routine inschakelde, zijn potentiëel momenten waarop de kinderen fouten maken. Dan valt het aantal foutjes en slordigheden dat de kinderen maken feitelijk wel mee!

Wat kan men doen als automatiseren –ondanks extra herhaling, kruiseling-se oefeningen en motorische spelelementen- niet lukt? Richt je dan op het aanleren van systeemregels. Bijvoorbeeld voor een achtjarig hoogbegaafd kind dat nog regelmatig zijn hemd over zijn bloes aantrekt: "Ik kleed de kle-dingstukken aan van boven de stapel naar beneden." De stapel wordt door de ouder klaargelegd. Als het kind de regel altijd goed toepast, dan kan een tweede regel worden gegeven: "Het eerste uitgetrokken kledingstuk komt onderaan de stapel."

Neurale gevoeligheid

Men denkt dat de neuronen in de hersenen van hoogbegaafde mensen re-latief snel informatie doorgeven en dat de hersenen fijner vertakt zijn. Daar-door is de informatieverwerkingssnelheid en het associatievermogen hoog. Vermoedelijk leidt dat hoge aantal neurale verbindingen ook tot extra gevoe-ligheid (hypersensitiviteit) voor emoties, zintuiglijke prikkels en/of sociale in-formatie.

Een sterk reflexieve persoonlijkheid

Iedereen heeft een reflexief ego. Het reflexieve ego van hoogbegaafden is groot en vaak erg kritisch. Het is als een duiveltje dat op de schouder zit en het eigen gedrag voortdurend becommentarieert. Een hoogbegaafd kind kan daar onzeker van worden, wat tot perfectionisme of faalangst kan leiden.

Er zijn trucs om dit reflexieve ego te beheersen. Geef bijvoorbeeld uitleg over het duiveltje, zeg tegen het kind dat hijzelf de baas is en dat het duiveltje respect moet tonen. Het kind moet het duiveltje 'opvoeden'.

Wanneer een kind problematisch gedrag vertoont, moet men zich afvragen of het gedrag deels verklaarbaar is vanuit de hoogbegaafdheid. Indien dat zo is, dan levert dit meestal aangrijpingspunten voor interventie.

Men mag een kind echter niet uitsluitend vanuit zijn hoogbegaafdheid bena-deren. Het eigene van het kind wordt daarmee geen recht gedaan. Men moet voorkomen dat een kind zich gaat afvragen of hij, als hij ineens niet meer goed kan denken, nog gewaardeerd zal worden. Bovendien hoeft hoogbe-gaafdheid in zichzelf geen problemen te geven. Bij problematisch gedrag is er dus altijd sprake van een problematische interactie tussen de hoogbe-gaafdheid en persoonlijkheid, opvoeding of omgeving (vooral school).

Er lijkt een correlatie te bestaan tussen hoogbegaafdheid en autisme (As-perger/PDD-NOS) of adhd. Soms is er inderdaad sprake van een bijkomende psychologisch of neurologisch ontwikkelingsprobleem. Men onthoudt een kind een mogelijk goede opvoedkundige of psychologische begeleiding als men de ogen hiervoor sluit.

Overigens zijn veel criteria voor adhd of PDD-NOS ook van toepassing op hoogbegaafdheid, soms werkelijk (bijv. met veel dingen tegelijk bezig zijn), soms alleen schijnbaar (bijv. ouwelijk taalgebruik). Indien er een vermoeden

van een psychologisch/neurologisch ontwikkelingsprobleem en van hoogbegaafdheid bestaat, is het verstandig iemand met expertise op beide terreinen te raadplegen.

Het is belangrijk om te weten welke kenmerken een kind nog meer heeft. Ook die kenmerken kunnen immers aangrijpingspunten voor opvoedkundige interventies bieden. Beide ouders moeten, onafhankelijk van elkaar, alle kenmerken opschrijven. "David is niet alleen hoogbegaafd, maar ook sociaal voelend, introvert, onzeker, creatief, emotioneel labiel." De verschillen die de twee ouders zien zijn vaak veelbetekenend.

Observeer goed en vermijd om in het gedrag van je kind de bevestiging te zien van het beeld dat je van je kind hebt. Als er een breed beeld met kenmerken van het kind is gemaakt, dan resteert de vraag hoe de hoogbegaafdheidsmodule voor dit ene kind uitpakt.

Ouders en leerkrachten wordt aangeraden bij het observeren ook goed naar zichzelf te kijken.

Hoe gedraag ik mij als opvoeder? Kan dat een rol spelen bij optredende problemen?

Ga na wat je voor dit kind wilt: welke dromen heb je? Ga na wat je eigen normen, waarden, frustraties en achtergrond zijn. Let er vervolgens op dat wie jij bent niet gaat overheersen in de opvoeding: een kind moet de beste versie van zichzelf worden, niet de beste benadering van wat jij als droombeeld hebt.

Is één van de ouders of zijn beide ouders ook hoogbegaafd, dan is het vaak gemakkelijker het kind te begrijpen. Echter, voorkomen moet worden dat de ouder zich via het kind probeert te ontworstelen aan frustraties in de eigen ontwikkeling.

Ga na welk eigen gedrag je kunt veranderen om problemen van het kind te verminderen.

De boodschap voor de omgeving luidt: wees je ervan bewust dat anderen vaak geen idee hebben wat hoogbegaafdheid is en hoe jouw kind in elkaar steekt. Heb begrip hiervoor: blijf jaar na jaar, keer op keer uitleggen. Vraag je kind de omgeving tijd te gunnen om hem te accepteren. Maak je kind vooral duidelijk dat jij het wel begrijpt.

Men moet echter niet alle schuld aan de omgeving geven. Vaak ligt de oorzaak van problemen deels bij het kind, deels bij de ouders en deels bij de omgeving. Moeilijkheden op school, sportclub of bij vriendjes nopen daarom vooral tot reflectie op gedrag van je kind en van jezelf als opvoeder.